בעולה כתיב. גבי עולת לאן בויקרא ושחט אותו על ירך המזבח לפונה: **מדרשא.** מהיקשא דכתיב במקום אשר תשחט העולה [ויקרא ו]: **עליון.** פרשת בן בקר למעלה מפרשת בן לאן: **הניחא למאן דאמר למדין.** עליון מתחתון על ידי וי"ו המוסיף: **ואם נפש.** גבי אשם תלוי כתיב בויקרא ואם נפש כי תחטא וגו' ולמעלה הימנה פרשת מעילה ולאית שידע לאחר זמן שנהנה מן ההקדש בשוגג וחייבין עליה אשם ולאי: **על ספק מעילות.** הקדש וחולין לפניו ונהנה מאחד מהם [1] כשבור שניהם חולין ועכשיו אינו יודע מאיזה מהן נהנה מביא אשם תלוי להגן מן היסורין עד שיודע לו שודאי מעל ומביא אשם ודאי וגם הוא איל בכסף שקלים: **למדין.** עליון מתחתון פרשת הקדש מפרשת אשם תלוי שתחתיה למימרא דהנהנה מן ההקדש נמי מייתי אשם תלוי על ספיקו: **נאמר מלוה.** באשם תלוי ועשתה אחת מכל מצות (ויקרא ה) וכן בחטאת [שם ד]: **מה חטאת.** באה על שגגת זדון כרת כדילפינן בהוריות (דף ח.) אף אשם תלוי על ספק דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת: **ורבי עקיבא.** גמר לה להך גזירה שוה הכי מה חטאת יא[א] קרבן קבוע לעני כעשיר אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת קבוע: **לאפוקי.** ספק נכנס טמא למקדש ספק לא נכנס הואיל וודאי בעולה ויורד אין מביא על ספיקו אשם תלוי: **אין גו"ש למחלה.** וכי היכי דגמרינן [2] לה לגבי הא מילתא גמור מיינה נמי דאינו בא אלא על ספק כרת: **ואמרי לך רבנן.** היקש להכי אתא תחתון [3] הוא דגמר מעליון לקנות אשם בשתי סלעים דגבי אשם מעילות כתיב בערכך כסף שקלים וגמר אשם תלוי מיניה שלא תאמר לא יהא ספיקו של כרת חמור מוודאו: **דנקא.** שתות [4] כלומר מעה כסף שהוא שתות של דינר ולאו דווקא נקט אלא [5] דמיס קליס בעלמא שלא ניתן לה קצבה: **הינח מאן דאית ליה פורס.** בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ג.): **בערכך בערכך.** באשם תלוי ובאשם גזילות כתיב בערכך לאשם וגמרינן מערכך לאשם מעילות דכתיב ביה בערכך כסף שקלים: **גמר גאיל גאיל.** כתיב [6] ביה [7] באיל האשם ובאיל מהנך נמי כתיב באיל האשם ואשם גזיר ואשם מצורע נמי [8] לא מרבינן משום דכתיב [9] כשם בן שנה ומדאיל שהוא בן שתי שנים בא בשתי סלעים כשם בן שנה בא בסלע. כולה שמעתין [10] בכריתות (דף כב.): **אף החטאת.** יתירא הוא דהא בחטאת קאי והוה ליה למכתב ושחט אותה למה לי את החטאת בנין אב לכל אשמו חטאת שטעון לפון ולא תימא דווקא שעירת יחיד דכתיב גביה: **ונקח הכהן.** בתר ושחט כתיב בחטאת יחיד ומשמע במקום [11] העולה נמי ילקח והך לקיחה קבלה דגמר בג"ש בת"כ [12] נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן לקיחה ויקח משה חלי הדם וישם באגנות (שמות כד): **מקבל עלמו.** שלריך לעמוד בלפון ולא יעמוד בדרום ויושיט ידו בלפון סמוך לו אלא אמלע עזרה שבדרום והלפון נחלקו [13] שם וקיבל מנגלן דהא אמר לקמן אם עמד בדרום וקיבל בלפון פסול: **ונקח לו יקח.** סרסיהו למפרע ודרשהו את עלמו יקח למקום הדם: **קרא אחרינא כתיב.** דדריש ליה מנא לעיכובא בדתניא. ושחט אותו וגו' בשעיר נשיא כתיב: **אף זה בצפון.** האי קרא מגמר עליה: וכי

איידי [דאתי מדרשא] חביבא ליה. ואם תאמר אם כן ליתני עולה בסוף כדפריך בשמעתא קמייתא דיבמות (דף ג.) גבי אחות אשה ויש לומר איידי דאתיא עולה בגיבור תניא בהדי חטאות דבאות בגיבור והדר תניא אשם דאינו אלא ביחיד:

אשכחן בן צאן בן בקר מנלן. תימה דלעיל פרק כל הפסולין (דף נב:) דרשינן בן הבקר לפני ה' ולין השוחט לפני ה' ולא אמרינן בן לאן מנין ולכמה דרשות לא מצרכינן תרי קראי לבן בקר ולבן לאן ושמא אהך דרשא הוי"ו [14] מוסף סמיך אי נמי משום דבבן לאן כתיב אותו למעוטי איטריך הכא לרבויי מיהו בהיא דבן הבקר לפני ה' וסמיכה [15] והפשט ניחא דלא קאמר בן לאן מנין דפשיטא [16] דילפינן תחתון מעליון אבל עליון מתחתון ס"ד דלא יליף: **מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת.** ואם תאמר היכי יליף מגזירה שוה מצות מצות הא חטאת חלב גופה בהיקשא ילפא כדאמר [17] הוקשה כל התורה לעבודת כוכבים וי"ל דכי האי גוונא לא חשיב למד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש [18] כיון דאי לאו היקשא הוה מוקמינא ליה בכל דבר ולא אתא היקשא אלא [19] למימר דלא איירי אלא בדבר שיש בו כרת: **דבולי עלמא היקשא עדיפא.** וא"ת והאמרינן פ' השולח (גיטין דף מא:) דכ"ע גזירה שוה עדיפא וי"ל הא דקאמר דכ"ע היקש עדיף היינו לענין [20] דטוב לנו לעשות הגז"ש למחלה ממה שנבטל ההיקש לגמרי אבל התם דמקיש או חופשה דהיינו שטר להפדה לא נפדתה דהיינו כסף לומר משחרר חלי עבדו בשטר מועיל כמו בכסף וקאמר גזירה שוה דלה לה מאשה עדיפא מה אשה חליה לא מועיל והתם [21] לא נתבטל ההיקש דשמא צריך למילי אוחרי ועוד י"ל דשטר בשפחה כנענית לא קמ"ל [22] אלא בגזירה שוה דלה לה מאשה לכך קאמר דגזירה שוה עדיפא דטוב לעשות גזירה שוה דתהוי שטר בשפחה כמו גט דאשה שלא להועיל חליה [23] מלעשותו כמו כסף שמוך לו והפדה דהא מגט אשה נפקא שטר שחרור ועיקר. ברוך: **וחטאת בת דנקא.** פי' בקונטרס לאו דווקא אלא דמיס קליס שלא ניתן קצבה והדין עמו דבהדיא איתא בפ' בתרא דכריתות (דף כז.) גבי מפני מה לא נתנה תורה שיעור במחוסרי כפרה ופריך אלא מעתה חטאת אבל תהא לה קצבה וא"ת הא בפ' מחוסרי כפרה (כריתות דף י:) משמע דהוי בסלע גבי האומר הרי עלי בסלע למזבח יביא כבש אמין לך דבר שקרב בסלע אלא כבש והאי סלע היינו בלא נסכים דקאמר דאם רחמנא עליה למיהוי [חד] משיתסר בעשירות וי"ל דהתם למלוה מן המובחר [24]: **תינח למאן דאית ליה זאת תורת.** פלוגתא בשמעתא קמייתא במנחות (דף ג:) והכי נמי הוה מלי למיבעי לרבנן מנא להו אשם בכסף שקליס בכל אשמות כיון דלית להו זאת תורת: **גמר בערכך בערכך.** וא"ת רבנן אי אית להו גזירה שוה דבערכך בערכך א"כ [ואם] נפש למה לי ואי לית להו א"כ אשם גזילות [לא] בכסף שקליס מנא להו ואומר ר"ת דאע"ג דאית להו דבערכך ואם נפש אלא יהא ספיקו חמור מודאו דכי האי גוונא אמר פ' דם שחיטה (כריתות כב:) ורבנן אע"ג דכתיב זאת תורת אילנות ואם נפש כו' דלי [לב] מתורה אחת הני מילי לשאר אשמות אבל אשם תלוי לא יהא חמור ספיקו מודאו וא"ת לרבנן מגזירה שוה דבערכך נמי נילף אשם תלוי בספק מעילות וי"ל דבערכך לא משמע להקיש [לג] אלא לענין כסף שקליס ומהאי טעמא נמי איטריך לר"ע ואם נפש לספק מעילות [לד]: **אשם שפחה חרופה באיל איל.** ובתורת כהנים ליף אשם שפחה לכסף שקליס מגזירה שוה אשם אשם יכול [לה] אף אשם גזיר ומצורע כו' ת"ל הוא והיינו טעמא דממעט אשם גזיר ומצורע טפי משאר אשמות משום דנאין כבש הוא בן שנה כדפירש רש"י:

[1] ניצמות ב: וש"נ, [2] ניצמות ט. וש"נ ירושל' שבועות פ"א ה"ד, [3] כריתות כב: [ושם כל הסוגיא ע"ש] ת"כ ויקרא חובה פרש' יב ה"א, [4] [סמס מטאת קרי מטאת מלב והטעם מבואר בכש"י סוטה טו. ובכריתות כב: וע"ע בפי' הרא"ש נדרים ד: ד"ה והכי], [5] [מנחות ד.], [6] [ספחים ה. וש"נ יבמות ט. וש"נ], [7] [גיטין מג:], [8] [ע' פירושו בתו' ברכות נ. ד"ה אלא], [9] [מנחות נח:] ת"כ ויקרא חובה פרש' ו ה"י וס"ח ה"ה, [10] ויקרא יט כא, [11] שם פרש' ג ה"ה, [12] [שבת סט.], [13] [וע"ע תוס' ברכות נ. ד"ה אלא ותוס' יבמות טו. ד"ה דומיא], [14] [וע' ביתר ביאור תו' מנחות קז: ד"ה כבש ותו' כריתות י: ד"ה מכללן]:

שינויי נוסחאות

[א] החיצונות ברישא איידי דהני נכנס דמן כו' (*ש"מ): [ב] נ"א צפון (כי"צ): [ג] נ"א למידין עליון מתחתון וכו' אין למידין (*שמכ"י). וכ"ה בכש"ל, והספק הנקודה נ"ל אחר תיבת מתחתון: [ד] נ"א למחצה. לימא בהא קמיפלגי דמ"ס אין ג"ש למחצה ומ"ס יש ג"ש למחצה. דכ"ע אין ג"ש למחצה וה"ט דר"ע דכתי' ואם נפש וי"ו מוסיף וכו' ורבנן נמי הכת' ואם נפש לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר הקישי' עדיף וכו' (ש"מ, וכנר"ז בכי"צ). וע"ע כריתות כב ב'. וכסוגיא דהתם איתא בכי"ל כאן. [ו]יוין שבאמכ"י וכי"ל לא מתקו הקטע שלפניו ור"ע נמי אין ג"ש למחצה והטוס' הנ"ל נ"ל אחר קטע זה, ול"ג): [ה] מיהת בהא קמיפלגי ליתא בד"ו דפ"ע וש"מ וכ"כ נכון (דק"מ): [ו] נ"א עדיף לעולם אימא לך (דמ"ס) [דכ"ע] דהיקש נמי עדיף ואמרי לך כו'. כך כתוב בספרי כתיבת יד (ש"מ). [נכוב כתה"י ובד"ו ליתא תיבת לא שבנלפפן]: [ז] נ"א הכהן מדמה באצבעו וקיבול דמה נמי בצפון ואשכחן קבלה מקבל עצמו ולקח ולקח ואשכחן למצוה (כי"צ). ומיתא טפי לפי סדר הספוקיס. [ומש"כ בנוסח זה וקיבול דמה וכו' נר' דהוא מגוף הדברים, וכמו לקמן (מט ב) גבי קבלה דאשם]: [ח] נ"ל קה וכל"ל בכש"י (ש"מ). ודלא בלות שלפנ"ז: [ט] ותניא ושחט אותו במקום אשר ישחט עולה ומה עולה בצפון אף זה (שמכ"י): [י] מהם בשוגג (*שמכ"י): [יא] נ"ל חטאת חלב (*ש"מ): [יב] נ"ל דגמרת (*ש"מ): [יג] נ"ל דתחתון (*ש"מ): [יד] תיבת שתות נמחק (ש"מ). ובכתה"י ליתא: [טו] אלא כלומר (ש"מ): [טו] ביה בשפחה חרופה באיל האשם ובאשם מעילות נמי כתיב כו' כנ"ל (ש"מ). [וכ"כ בכי"ל אלא דשם לא נמחק תיבות ובחד מהנך] וע' רש"ש: [יז] תיבת נמי נמחק (*ש"מ): [יח] דכתיב בהו כבש (*ב"ש): [יט] בדפוס וגליה שמעתי: [כ] דאבמקום העולה נמי קאי והך לקיחה קבלה היא דגמר לה בג"ש כו' כנ"ל (*ש"מ): [כא] נחלקין שם ויקבל מנגלן (כתה"י, וכנר"ז בש"מ): [כב] נ"ל דרי"ר מוסיף (ש"מ): [כג] נ"ל דסמיכה (ש"מ): [כד] דפשיטא דמורי"ו מוסיף ולפינן (שמכ"י): [כה] נ"ל כדאמרינן בפ"ק דיבמות (טו ב') (ש"מ): [כו] נ"ל בגזירה שוה (הגרי"ב): [כז] אלא למעט ולמימר כנ"ל (ש"מ): [כח] בד"ו התם גלי וא"ו: [כט] נ"ל קים לן (ש"מ וצ"ק): [ל] נ"ל בחציה (ש"מ): [לא] נ"ל נוסף ואשם שפחה (ש"מ). וכ"כ דגבי שפחה חרופה לא כתיב בערכך: [לב] דאי מזאת תורת הו"א הני מילי כו' כנ"ל (ש"מ): [לג] נ"ל למדרש (ש"מ): [לד] נ"ל מעילות א"נ לעולם רבנן לא דרשי בערכך, ושאר אשמות נפקא להו מקרא אחרינא. ובת"כ יליף לה כו'. [הל"ל] ולא גרים אשם שפחה כו' (שמכ"י.

וע"ש בחידושים): [לה] נ"ל ומסיים יכול שאני מרבה אף כו' (צ"ק): [לו] בד' וילנא הגיהו כאן הרבה בל"ל כלל:

[1] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא א, יא
2. וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ מִן הַכְּשָׂבִים אוֹ מִן הָעִזִּים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ:
ויקרא א, י
3. וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשִׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדָע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה, יז
4. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא בִּשְׁגָגָה מִכֹּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה:
ויקרא ד, ב
5. וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: ויקרא ז, א
6. נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה מִקָּדְשֵׁי יְהוָה וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם:
ויקרא ה, טו
7. וְהֵבִיא אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם אֶל הַכֹּהֵן וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שְׁגִגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגַג וְהוּא לֹא יָדַע וְנִסְלַח לוֹ:
ויקרא ה, יח
8. וְאֶת אֲשָׁמוֹ יָבִיא לַיהוָה אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם אֶל הַכֹּהֵן: שם, שם, כה
9. וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשָׁחַט אֶת הַחַטָּאת בְּמִקוֹם הָעֹלָה: ויקרא ד, כט
10. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: ויקרא ד, כה
11. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר וְשָׁחַט אֹתוֹ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה לִפְנֵי יְהוָה חַטָּאת הוּא: ויקרא ד, כד

מוסף רש"י

הובא בענ' קודם

שיטה מקובצת

ורבי עקיבא האי סברא מנא ליה. תימה מלי קושיא מרמי שמעתא מיניה, כמו שסבר ילמוד עליון מתחתון כמו כן סבר ילמוד תחתון מעליון דלא (נ"ב) [היקש] ילמד מעליון דלא (נ"ב) [היקש] לאשם בכסף שקלים הוי ליה לדרוש הג"ש לגמרי והיקשא הוי מוקי לתחתון לענין אשם בכסף שקלים ולא עליון מתחתון, משום דלעולם יש לנו לומר דאין ג"ש למחלה יותר מאין היקשא למחלה הואיל והיקש לגמרי [ד]ההיקש איטריך למתחתון ומעליון ולא (לענין) [לענין] מתחתון בלבד. לשון תוס' אחרונים, וי"ל דהסברא שלא (תכא) (יאכל) שפיקו חמור מודאו עדיפא כל כך שאם היה סותר אותה מעשה דוחה נפש דילמוד תחתון מעליון לא היה מוקי ואם נפש לדרשא אחרת ולא נאמר ילמוד תחתון מעליון [ה]: **מאן** דלית ליה תורת מחיבא גמר. וה"ה דלרבנן מלי למבעי מנא להו כל האשמות בכסף שקליס. וא"ת והא לקמן בפרק דם חטאת (דף נב.) אמרינן אם הזה מדם חטאת על הבגד טעון כיבוס, ואע"ג דלא כתיב אלא בפי חטאת הגלגלת מ"מ ילפינן אאר (חטאת) [חטאות] מחטאת תורת החטאת, ולא קאמר התם כמו דקאמרינן הכא תיבת מאן דלית ליה כו', משמע דליכא מאן דפליג, וי"ל דודאי לענין דבר שבמנה בתוה"כ דכתיב (והבגד אשר הזה עליו מדם החטאת וכבס בגדיו [אשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס] ליכא מאן דפליג דילפינן אאר החטאות תורת, אבל הכא לענין כסף שקליס דלא כתיב בהדיא איכא מאן דלית ליה תורת. עוד יש לומר [דהכא הכי קאמר] למאן דלית ליה תורת לאמור הסברא שלא תהא שפיקו כו' כדפי' (לקמן בתוד"ה הכי"מ) שהיא סברא עדיפא כל כך: **חטאת** בנבלו. פי' הפנימיות. וא"ת ומאי מייתי קרא דכתיב בחטאת המיוחדות

[2] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[3] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[4] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[5] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[6] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[7] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[8] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[9] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[10] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[11] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[12] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[13] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[14] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[15] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[16] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[17] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[18] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[19] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[20] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[21] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[22] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[23] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא:

[24] ז א מיי' פ"ט מהלכות שגגות הלכה יא: